

SZÉNÁ SINÉ HARTON EDIT

**Honismeret,
helytörténeti kutatás
Bácsalmáson**

Különnyomat
a Bácsalmás Könyvek 4. kötetéből
Szerkesztette: Kiss Pál

Budapest, Navigátor Press Kiadó, 2013.

Felelős kiadó: Kiss Pál

Honismeret, helytörténeti kutatás Bácsalmáson

A Duna–Tisza-köze településeihez hasonlóan Bácsalmás véglegesen az 1716–1718. évi török háborút követő években népesült be. A pár vissza-települő család mellé délről bunyevácok, a felvidékről kis számban magyarok és szlovákok, majd II. József szervezett telepítési akciója során a Német Birodalom nyugati részéről 1786–87-ben németek érkeztek. 1808-tól mezőváros, 1873-tól 1962-ig járási székhely volt, 2013-tól ismét járásközponti funkciót tölt be. Lakossága folyamatosan gyarapodott, 1930-ra meghaladta a 13 000 főt. Korábban Bodrog, 1720-tól Bács, 1802-től 1920-ig a Zombor székhelyű Bács-Bodrog vármegyéhez tartozott. A trianoni békeszerződést követően Bácska kettészakadt, a megmaradt egyharmadnyi területű csonka vármegye Baja székhellyel 1950-ig működött, amikor is Kecskemét központtal létrejött Bács-Kiskun megye. 1945 után Bácsalmás lakossága a ki- és áttelepítések következtében nagyrészt kicserélődött, napjainkban hétezerre tehető.

A történelmi Bács-Bodrog vármegye megszüntetése, a megyeszékhely változásai idején az irattári anyagok jelentős része megsemmisült. Nyilván ez a magyarázat arra, hogy a hányatott sorsú Bácsalmás és vonzáskörzete hazánk egyik legkevésbé kutatott települése, illetve kistája volt.

Bácsalmás neve tudományos körökben az 1993–2003 között végzett feltárások, a hódoltság kori balkáni népesség régészeti kutatása eredményeképp vált ismertté. Wicker Erika a közel 500 sírban megfigyelt temetkezési szokások és a leletanyag alapján a Bácsalmás határában lévő temetőt a 16. századi rác-vlah betelepülők hagyatékának határozta meg.¹

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

A helytörténetírás kezdete

A helytörténeti munkát a bácsalmási születésű **Udvardy József**² Bácsalmás község plébániája történetének feldolgozásával 1947-ben alapozta meg. Munkája egyházi vonatkozásai mellett felbecsülhetetlen értékű településtörténeti ismeretet hordoz. A kézirat másolatai az 1960-as évek elején Backnangba és a bácsalmási könyvtár gyűjteményébe is bekerültek. A szerző jegyzetei, a közölt források a helytörténeti kutatók első fontos eszközeivé váltak.

Udvardyt követően a település történetének kutatása és feltárása két szálon indult: Bácsalmáson, a könyvtár köré szerveződve és Backnangban, a Bácsalmásról kitelepített németek körében.

Bácsalmáson **Fekete Dezső** könyvtárvezető³ tette meg az első lépéseket a település történetéhez fűződő írásos dokumentumok felkutatásával és a helytörténeti munkaközösség életre hívásával. Az '50-es években valóságos kincsesbányát jelentettek a bajai múzeum gyűjteményében fellelt Bács-Bodrog vármegyei Történelmi Társulat füzetei, Iványi Bács-Bodrog vármegye helynévtára és egyéb kiadványok. Fischer István az iskolák történetét kutatta, Wendler Antal a sporteseményekre vonatkozó cikkeket, fényképeket, Oriold Károly a néprajzi anyagokat gyűjtötte, Nagy Géza és Dulity Tibor Vörösmarty-kutatással foglalkozott. A manuális munkával kimosolt leírások alapozták meg a könyvtár helyismereti gyűjteményét.⁴

Az 1945 utáni sajtócikkek alapján az első helyismereti bibliográfia is elkészült.⁵

A munkaközösség tevékenységéhez fűződik a könyvtár 1954. április 16-án rendezett névadó ünnepe, valamint a Vörösmarty Mihály népképviselővé választásának 110. évfordulója tiszteletére, 1958. július 12–13-án rendezett emlékülés, kiállítás és szoboravató ünnepség.

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

Honismereti szakkör a könyvtárban

A Backnangba kitelepített bácsalmási németek szülőhelyük emlékének megőrzése céljából múzeumot hoztak létre és könyvet adtak ki. 1965-ben jelent meg az első Heimatbuch, amely ajándékozás útján a könyvtár helyismereti gyűjteményébe is bekerült.⁶

Itthon az 1960-as évek végétől, a honismereti mozgalom kiszélesedése, a nemzetiségi identitás újraéledése idején kezdődött a mikrokörnyezet múltjának szélesebb körű kutatása és a még fellelhető tárgyi emlékek gyűjtése. Rendkívül értékes munkát végzett e területen Patocskay Sándor, aki a tűzoltómúzeum létrehozása mellett számos régi fényképet és tárgyi dokumentumot összegyűjtött.

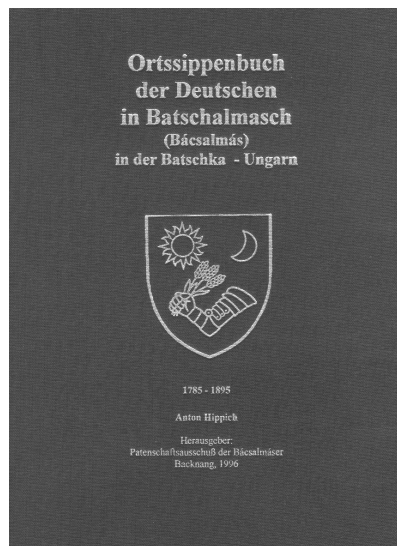
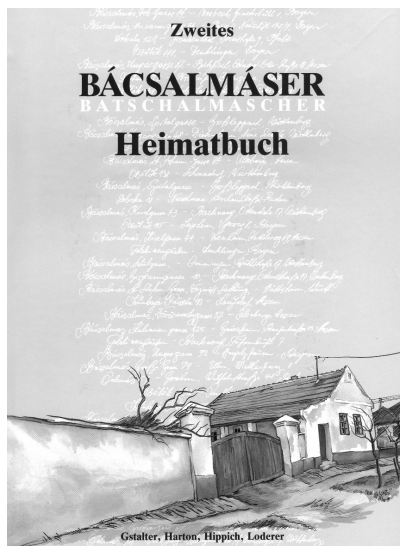
A könyvtárban honismereti szakkör működött, tagjai közül került ki a Kukkantó című úttörőújság szerkesztősége. Ebben az időszakban szponzorok segítségével sikerült beszerezni a Felső-Bácska hetilap

SZÉNÁSNÉ HARTON EDIT

Múzeum Backnangban

BÁCSALMÁSI KÖZELMŰLT

1921–1944-es évfolyamait, aminek helytörténeti jelentőségű cikkeit Fekete Dezső cédulakatalógus formájában tárta fel.

A tematikus ajánló bibliográfiák mellett szakbibliográfiák és repertóriumok is készültek.

Az 1978-as tantervből adódóan fokozódott az általános iskolai tanulók könyv- és könyvtárhasználata, rendszerezek lettek a könyvtárban tartott lakóhely-ismereti, illetve környezetismereti órák és a helytörténeti vetélkedők. Differenciáltabbá vált a könyvtár helyismereti szolgáltató tevékenysége, amit középiskolai pályázati munkák és főiskolai, egyetemi szakdolgozatok sora tanúsít.

Az 1980-as évek közepétől tovább bővült a könyvtár helyismereti gyűjteménye. Az írásos emlékek és fotók másolataiból, valamint a tárgyi gyűjteményből állandó **helytörténeti kiállítás** készült, amelyhez a megyei könyvtár helyismereti könyvtárosai mellett rendkívül nagy se-

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

gítséget nyújtottak azok a muzeológusok és levéltárosok, akik önzetlen szakmai szeretettel támogatták és napjainkban is támogatják a helyi kutatómunkát. 1989-ben a hajdani Siskovics kúriából kialakított Gyűjtemények Házában Sztrinkó István, a Bács-Kiskun Megyei Múzeum igazgatóhelyettese nyitotta meg a kiállítást.

Meg kell emlékezni **Bánki Lajosról**, a bácsalmási Manhalter család leszármazottjáról, aki 1982–83-ban óriási munkával és anyagi ráfordítással felkutatta és lefordította az 1786–87-ben Bácsalmásra települt németek telepítésével kapcsolatos levéltári forrásokat, és az egyházi anyakönyvekből kigyűjtötte a leszármazásukkal kapcsolatos adatokat.⁷

Backnangban eközben elkészült a második, fényképekkel gazdagon illusztrált Bácsalmás heimat könyv⁸, amelybe bácsalmási szerzők (Csengődi Rezső, Márnai Mann Miklós, Németh Miklósné Bittner Éva és Szénásiné Harton Edit) helytörténeti írásai is bekerültek.

1995–96-ban a CBA-Hungary Kft. megbízásából, a készülő Bács-Kiskun megye kézikönyve főszerkesztőjének instrukciói alapján Szénásiné Harton Edit írta meg Bácsalmás és vonzáskörzete településtanulmányait.⁹

Sövény Mihály részt vett a Backnangban 1999-ben megjelent „Ortssippenbuch der Deutschen in Batschalmasch (Bácsalmás) in der Batschka-Ungarn” című négykötetes munka összeállításában, a bácsalmási római katolikus egyházközség anyakönyveiből pedig elkészített egy családkönyvet 1740–1825 közötti adatokkal.

A Bácsalmás Baráti Köre Egyesület honismereti-helytörténeti tevékenysége – Bácsalmási dolgozatok

Több hónapos előkészületet követően a Vörösmarty Mihály Városi Könyvtárban 1988. október 21-én alakult meg a Bácsalmás Baráti Köre Egyesület. A szervezőmunka oroszlánrészét dr. Száhl Imre fogorvos

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

végezte: kérdőíveket, belépési nyilatkozatokat küldött szét, amire 25 helyi és 29 Bácsalmásról elszármazott jelezte tagsági szándékát. Az alapító tagok valamennyien a hagyományok őrzését és továbbadását felvállaló lokálpatrióták voltak. Az egyesület tagsága kezdeményezte a második világháborús emlékmű felállítását, a gyűjtőakció megszervezésével és lebonyolításával részese volt a megvalósításnak.

Az egyesület honismereti-helytörténeti tevékenysége kiterjedt a természeti környezet és az épített örökség bemutatásától, a történelmi eseményeken, a nemzetiségi és kulturális hagyományokon át a kisváros mai életéig.

A művelődési-közösségi rendezvények 2000-ig – az intézmény átszervezéséig – a könyvtárral közösen, a helyi tagság és az elszármazottak önzetlen közreműködésével, kötődésük megnyilvánulásaként valósultak meg. Az irodalmi rendezvények vissza-visszatérő vendége volt Polgár Ernő, Szikra János és Márnai Mann Miklós. Dulity Tibor festőművész kiállításai mellett alkotásaival bemutatkozott Orgoványi Anikó, Pazár László és Egervári Endre. A Mezei fivéreknak köszönhetően hangversenyeket, valamint dr. Guseo András és dr. Fenyvesi Csaba közreműködésével orvosi, illetve jogi előadásokat is szerveztek. A régészet iránti érdeklődést a bácsalmás-óalmási rác temető feltárását végző Wicker Erika keltette fel.

Az egyesület gondozásában, pályázati támogatások segítségével **Bácsalmási dolgozatok** sorozatcímmel az alábbi helytörténeti kiadványok jelentek meg:

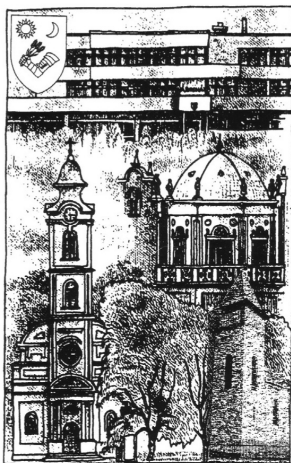
- Tóth Ágnes: Bácsalmás egy évtizede 1939–1949. Bácsalmás, 1991 [4]. 78 p.
- Polgár Ernő: A sárga csillagok nyomában. A bácsalmási – Bács-Bodrog vármegyei – gettó szociográfiája Bácsalmás, 1992. 67 p.
- Prókai Károly: 80 év fekete-fehérben. A Bácsalmási Sport Clubtól a Bácsalmási Petőfi Városi Sportegyesületig Bácsalmás, 1994. 148 p.

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

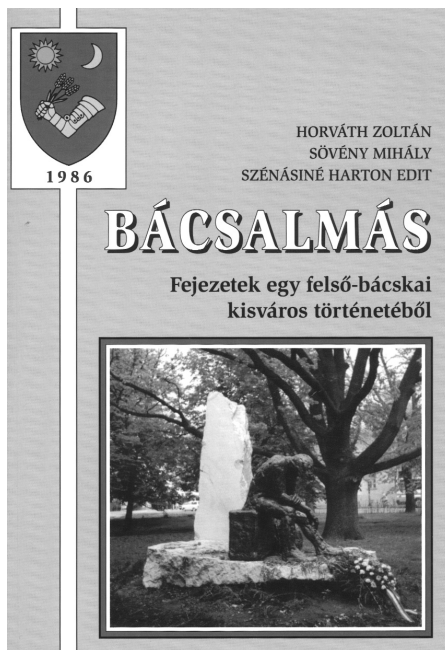
- Sövény Mihály: A bácsalmási római katolikus templom Bácsalmás, 1998. 76 p.
- Szénásiné Harton Edit: A kisipar és a 100 éves Bácsalmási Ipartestület Bácsalmás, 1998. 75 p.
- Csengődi Rezső: A bácsalmási szőlőkről 1932–1956. Visszaemlékezések (A kézirat szövegét gond., szerk. Szénásiné Harton Edit) Bácsalmás, 2002. 80 p.
- Udvardy József: Bácsalmás község plébánia története A kézirat szövegét gond. Sövény Mihály, szerk. Szénásiné Harton Edit. Bácsalmás, 2003. 156 p.

Dr. Udvardy József

BÁCSALMÁS KÖZSÉG PLÉBÁNIA TÖRTÉNETE

BÁCSALMÁSI DOLGOZATOK

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

A helyi tantervek előkészítése idején dr. Horváth Zoltán, dr. Sövény Mihály és Szénásiné Harton Edit egyesületi tagjaink közös munkája eredményeként született meg a **Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből** című „követésre méltó várostörténeti monográfia.”¹⁰

A Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás Emlékére” Szakalapítvány támogatásával készült el a Bácsalmás és vonzáskörzete helytörténeti eseményeit tartalmazó elektronikus dokumentum, amelynek alapján az egyesület 2005–2011 között évenként közreadta a **Bácsalmási évfordulók** című összeállítást.

Az elektronikus publikációs lehetőséggel élve honismereti-helytörténeti közleményeinket a könyvtár honlapján tettük közzé. A Vallomások Bácsalmásról anyagból a helytörténet menü alatt jelenleg négy visszaemlékezés (Hunyadis öregdiákok; Mezőgazdasági Középiskola; Skribanek Istvánné: Emlékeim, Hartai Ernő: Soha többé ilyen szörnyűséget!). Ugyancsak a könyvtár helytörténeti oldalán látható az egyesület tevékenységét bemutató, a honismereti mozgalom 50. évfordulójára készült képes összeállítás.¹¹

Az egyesület eredményes kezdeményezése volt Dulity Tibor festőművész életmű-válogatásának méltó elhelyezése, a **Dulity Tibor-képtár** 2004-es létrehozása. 2006-ban kiemelkedő esemény volt a **Bácsalmás képes levelezőlapokon kiállítás** bemutatása.¹²

Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből

1997-ben a képviselő-testület határozatot hozott a Nemzeti Alaptanterv kereteihez illeszkedő oktatási segédlet elkészítéséről, és – mint a helytörténettel is foglalkozó könyvtárvezetőt – megbízott a feladatot teljesítő mun-

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

kaközösség létrehozásával. Az önkormányzat a kiadvány költségeire 300 ezer forintot biztosított.

Bácsalmás történetének feltárása során több sajtósági szempontot kellett figyelembe venni. Ezekből meghatározó a közigazgatási határok koronkénti változása, Bácsalmás szerepe, helye a területi egységben, az évszázadok óta együtt élő vegyes lakosság életének, szokásainak változása, a történelmi-politikai események és hatásuk. Többszöri megbeszélést követően Horváth Zoltánnal és Sövény Mihállyal úgy döntöttünk, hogy az oktatási segédletnél többet, a település történetének tudományos-ismeretterjesztő szemléletű feldolgozását vállaljuk fel.

A részterületeket felosztottuk, majd ellenőriztük és összevetettük a könyvtár helyismereti gyűjteményében meglévő forrásanyagokat. A hiátusok egy részét újabb kutatásokkal – a Bács-Kiskun megyei, a magyar országos és a bécsi levéltár, valamint a Hadtörténeti Intézet szíves segítségével – sikerült csökkenteni.

Munkánk kiterjedt a földrajzi táj és az ökológiai környezet bemutatásától a családban, kisközösségben áthagyományozott és megélt hétköznapiak, a társasági élet feldolgozásáig. Igyekeztünk minél több adattal szolgálni, minden jelentős eseményt feltárni, megjeleníteni a közelmúlt történéseit, és bepillantást adni a település és intézményei mai életébe.

Bácsalmás természeti viszonyait, régészeti leleteit, agrártörténetét, valamint a török alóli felszabadító háborúkat, a Rákóczi-szabadságharc és az 1848–49-es forradalom és szabadságharc helyi vonatkozásait Horváth Zoltán tudományos precizitással mutatja be.

Sövény Mihály vizsgálódásainak sokrétű eredményeit összegezve röviden a megye, részletesebben Bácsalmás történetét írta meg. Összegezte a demográfiai jellemzőket, bepillantást adott az egészségügy, a vallási élet történetébe, ismertette a város jelvényeit és a városszerkezet kialakulását, valamint neves személyiségeit.

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

Szénásiné Harton Edit a település társadalmi életét, népi kultúráját, a közoktatás, valamint a művelődési közösségek és a közművelődés történetét dolgozta fel.

A szerzők és a szerkesztést felvállaló Merk Zsuzsa közötti együttműködés eredményességét igazolja, hogy a Bácsalmás történetéből írt fejezetek különbözősége ellenére egységes, adatokban gazdag város-történetet vehetett kezébe az olvasó.¹³

A helytörténeti kutatás újabb eredményei

Ez volt a múlt. A helytörténeti kutatás újabb eredményeket hozó periódusa 2002-ben, a Bácsország szerkesztőségével létesült kapcsolattal kezdődött, amely napjainkban is folytatódik. A kapcsolat folytán nagymértékben megélénkült az érdeklődés a város múltja iránt, fellendült a helytörténeti kutatás és a kutatómunka eredményeinek publikálása. Hiánypótló könyvek sora, a Bácsországban pedig számos tanulmány látott napvilágot. A Bács-Kiskun megyei múzeumi szervezet Múzeum-őr című folyóiratának szerkesztősége is szívesen közöl rövidebb helytörténeti cikkeket. 2010–11-ben a Vajdasági Magyar Helytörténeti Egyesület évkönyveiben is jelentek meg írásaink.

Eredményeinkre büszkéek vagyunk, és bízunk abban, hogy a bácsalmási születésű Kiss Pál szponzorálásával tevékenységünknek lesznek folytatói. Kiss Pál azok közé a „kis tudósok” közé tartozott, akik alapító tagjai voltak a könyvtár honismereti szakkörének és a Kukkantó iskola-újság szerkesztőségének. A honismereti szakkörre, a könyvtárban töltött délutánokra, valamint Fekete Dezső példájára emlékezve 2010-ben adta ki a Bácsalmás Könyvek első kötetét, Elisabeth Knödler visszaemlékezését. A könyv utószavában írja: „Élve kiadói adottságaimmal, olyan szer-

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

zőknek szeretnék önálló megjelenést biztosítani, akiknek nincs módjuk és lehetőségük a saját kiadásra. Freud szerint a boldogság nem más, mint a gyermekkori álmok megvalósítása. Az én boldogságomhoz hozzá tartoznak a bácsalmási könyvek is. Így a folytatás nem rajtam fog múlni.”¹⁴

HELYTÖRTÉNETI KIADVÁNYOK – HELYI SZERZŐK ÍRÁSAI

Csőke Sándor dr. nyugalmazott jogász

Könyvei:

- Rabszolgaság a XX. század közepén Magyarországon. Tatabánya, 2002. 125. p. Interjúk, visszaemlékezések az 1950-es felső-bácskai internálásokról, kísérő tanulmánnyal.
- Emlékirat a Tiszagyenda-kormópusztai kényszermunkatáborról. Történetek és dokumentumok. Tatabánya. 2009. 71 p.
- Elektronikus dokumentum: – Emlékek Pleszkán Lőrincről, a kaponyai csata egyik hősről. Bácsalmás, 2011. – <http://vmkb.bacsalmas.hu/node/27>

Horváth Zoltán PhD, nyugalmazott címzetes egyetemi tanár, növényvédelmi szakmérnök, helytörténész

Könyvei:

- A felvidéki magyarok Bácsalmásra telepítésének igaz története (1947–1997). Felvidéki Magyarok Bácsalmási Közössége, Bácsalmás, 1997. 208 p.
<http://www.mtaki.hu/docs/cd1/felvmagy/felvmagy.htm>
- Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből. Bácsalmás, 1999. Társzerzők: Sövény Mihály, Szénásiné Harton Edit.
- Adatok Bácsalmás város hadtörténetéhez. Honvédeink (1848–1918). Bácsalmás, 2004. 257 p. – <http://www.bacsalmas.hu/ekonyvtar.php>

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

- Bácsalmás város zsidó közösségének története (1750–1950). Bácsalmás, 2006. 451 p.
<http://www.bacsalmas.hu/images/Dokumentumok/Ekonyvtar/zsidotortenet.pdf>
- Madaras község története I. Adatok a zsidó közösség történetéhez (1790–1950). Madaras, 2008. Társszerzők: Horváth Henriett, Nothof Éva.
- Madaras község története II. Honvédeink, katonáink (1848–1921). Madaras, 2010. 365. p., ill. Társszerző: Nothof Éva.
- Madaras község története III. (1921–1945). Madaras, 2013. Társszerző: Nothof Éva.

Lakatos Rita középiskolai tanár

- Kalot-mozgalom a Bácskában. In: Bácsország, 2004/I–III. 56. p.

Lovrity Ernőné Nincsevics Ágnes nyugalmazott középiskolai tanár

- Amikor az üstben festék fő. (Skorutyák János, bácsalmási képfestő-mester műhelyében.) In: Bácsország, 2009/3. (50.) 97–102. p.
- Múlt és közelmúlt Bácsalmás kereskedelmében. In: Bácsország, 2010/3. (54.) 34–39. p.

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

Merkovicsné Hartai Gabriella középiskolai tanár

- „Malenkij robot” – Bácsalmási svábok jóvátételi közmunkán a Szovjetunióban. In: Múzeumőr, 2010/3. 9–12. p.

Nagy Mária ny. általános iskolai tanár

- Bácsalmás és környékének vizei és élővilága Zöld Szíves szemmel. (Szerk. Szénásiné Harton Edit.) In: Bácsország, 2008/1. (44.) 137–140. p.

Prókai Károly (Fegyvernek, 1952)

mezőgazdasági üzemmérnök

- Pro-sport internetes sportmagazin
- szerkesztő-írója –

<http://pro-sporttharom.hupont.hu>

Könyvei:

- 80 év fekete-fehérben. A Bácsalmási Sport Clubtól a Bácsalmási Petőfi Városi Sportegyesületig. Bácsalmás, 1994. (Bácsalmási dolgozatok)
- Az ezredvég sportja. 90 év fekete-fehérben, 1913–2003. BSC-PVSE. Bácsalmás, 2005. 227 p.

Rapcsák Rita könyvtáros

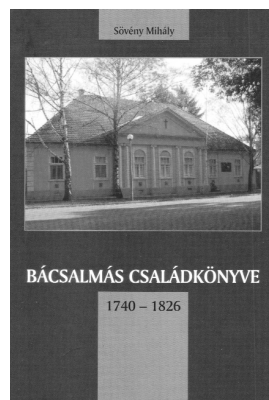
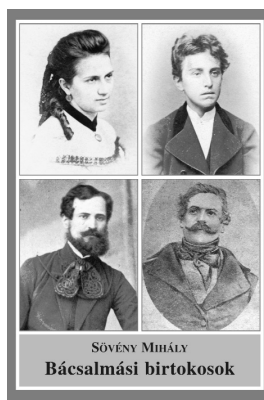
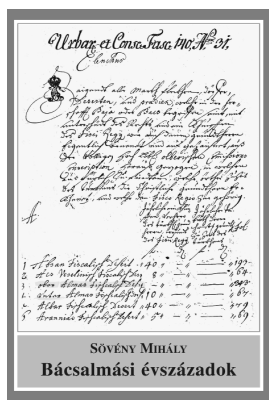
- A bácsalmási Úri Kaszinó története. In: Bácsország, 2006/3. (38.) 70–74. p.

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

Sövény Mihály dr. nyugalmazott jogász, helytörténész

Könyvei:

- A bácsalmási római katolikus templom. Bácsalmás, 1998. (Bácsalmási dolgozatok.) 2. bőv., átd. bőv. kiadás –
<http://www.bacsalmas.hu/images/Dokumentumok/Ekonyvtar/kattemplom.pdf>
- Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből. Bácsalmás, 1999. Társszerzők: Horváth Zoltán, Szénásiné Harton Edit.
- Bácsalmási évszázadok. Helytörténeti tanulmányok. (Szerk. Kiss Pál.) Bp., Navigátor, 2011. 196 p. (Bácsalmási könyvek 2.)
- Bácsalmási birtokosok. Helytörténeti tanulmányok. (Szerk. Kiss Pál.) Bp., Navigátor, 2012. 170 p.
- Bácsalmás családkönyve 1740–1826. (Kunbaja és Mateovics pusztá lakóival, a német telepesek nélkül.) Bácsalmás, 2013. 600 p.

Cikkei, tanulmányai:

- Adalék Madaras község újratelepítéséhez. In: Évkönyv 1. Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaság, Bajmok, 2010. 54–59. p.
- További adalékok Madaras község újratelepítéséhez. In: Évkönyv 2. Vajdasági Magyar Helytörténeti Egyesület, Bajmok, 2011. 226–229. p.

SZÉNÁSINÉ HARTON EDIT

A Bácsország folyóiratban megjelent írásai:

- A bácsalmási harangok. 2002/X–XII. (23.) 36–39. p.
- Bácsalmás lakossága a XVI–XVIII. században. 2003/I–III. (24.) 21–25. p.
- Bácsalmási hősök az 1848–49-es forradalom és szabadságharc történetében. 2003/I–III. (24.) 38–40. p.
- Az almási bunyevác nemes családok. (Antunovics, Siskovics, Rudics család) 2004/I–III. (28.) 106–109. p.
- Török nevek a bácskai bunyevácok között. 2004/IV–VI. (29.) 74–84. p.
- Mélykút újratelepítése a XVIII. században. 2005/1. (32.) 31–36. p.
- Sötét napok Bácsalmáson 1944 novemberében. 2005/1. (32.) 58–59. p.
- Árpád-kori települések Bácsalmás területén és környékén. 2006/1. (36.) 19–23. p.
- Almás XVI. századi története, a hódoltság kezdete. 2006/2. (37.) 88–95. p.
- A leépülés, Bácsalmás XVII. századi története. 2006/4. (39.) 26–29. p.
- Almás XVIII. századi történetéről. A török utáni idők, a falu újratelepítése, a meginduló fejlődés. 2008/3. (46.) 94–99. p.
- Almás XVIII. századi története. 2009/2. (49.) 14–28. p.
- A német betelepítés története. 2009/2. (49.) 29–39. p.
- Néhány adalék Doroszló és Karavukova betelepüléstörténetéhez. Társ szerző: Szabó Béla. 2009/2. (49.) 40–43. p.
- Az almási Rudics birodalom felbomlása. 2011/4. (59.) 64–66. p.
- Földesurai tették mezővárossá: Bácsalmás. Kamarai birtokból mezőváros. 2011/4. (59.) 47–49. p.
- A bácsalmási gyógyszerészet rövid története. 2012/1. (60.) 33–34. p.

Sultis László műtárgyvédelmi asszisztens, régésztechnikus

- A bácsalmási hősi emlékműnél járt „József király”. In: Múzeumőr, 2009/1. 18–19. p.

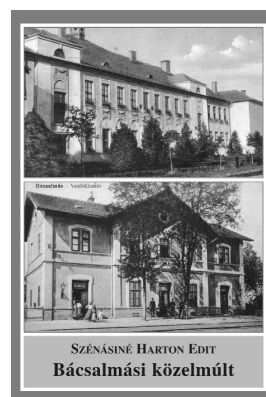
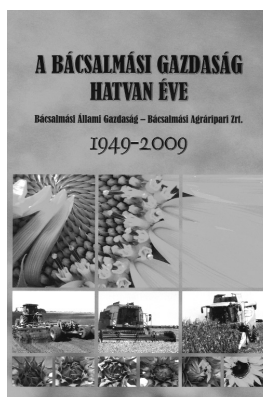
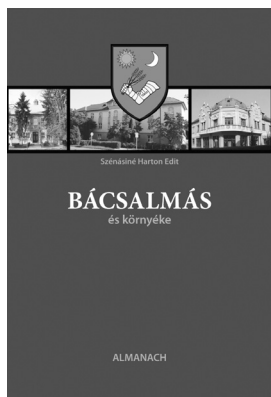
BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

- A katona tiszteleg, és a tisztességes ember leveszi a kalapját. In: Múzeumőr, 2008/3. 23–24. p.
- „Nem is olyan régen zeneszóval mentek el”. A tataházi hősök emlékművének felszentelése. In: Múzeumőr, 2008/4. 23–25. p.

Szénásiné Harton Edit nyugalmazott könyvtáros, helytörténész

Könyvei:

- A kisipar és a 100 éves Bácsalmási Ipartestület. Bácsalmás, 1998. (Bácsalmási dolgozatok.)
- Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből. Bácsalmás, 1999. Társszerzők: Horváth Zoltán, Sövény Mihály.
- Bácsalmás és környéke. Almanach. Szerk. Kiss Pál. Bácsalmás, 2007. 326 p.
- A bácsalmási gazdaság hatvan éve. Bácsalmási Állami Gazdaság – Bácsalmási Agráripari Zrt., 1949–2009. Bácsalmás, 2010. 200 p. Társszerző: Sáfár Violetta Zsófia.
- Bácsalmási közelmúlt. Helytörténeti tanulmányok. (Szerk. Kiss Pál.) Bp., Navigátor, 2013. 139. p.

SZÉNÁ SINÉ HARTON EDIT

Cikkei:

- A vasútépítés nagy korszaka. 120 éve adták át a forgalomnak a Bácsalmás–Bácsalmás–Szabadka vasútvonalat. In: Bácsország, 2004/X–XII., (31.) 20–22. p.
- A bácskai vasutak 1920-tól napjainkig. In: Bácsország, 2005/1. (32.) 37–40. p.
- Az 1956-os forradalom és szabadságharc bácsalmási eseményei. In: Bácsország, 2006/3. (38.) 32–35. p.
- Bácsalmás középfokú oktatásának hét évtizede. (A mezőgazdasági középiskola.) In: Bácsország, 2009/1. (48.) 86–90. p.
- A képes levelezőlap története. Bácsalmás Képes levelezőlapokon. In: Múzeumőr, 2006/4. 11. p.
- Húszéves a Bácsalmás Baráti Köre Egyesület. In: Múzeumőr, 2008/2. 25–26. p.
- Bácsalmás nemzeti kisebbségei. In: Múzeumőr, 2009/3. 99–102. p.
- A bácsalmási Rákóczi úti iskola 125 éve. In: Évkönyv 2. Vajdasági Magyar Helytörténeti Egyesület, Bajmok, 2011. 199–207. p.

Jegyzetek:

1. Wicker Erika: Rácok és vlahok a hódoltság kori Észak-Bácskában Kécskemét, Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezete, 2008. 253. p.
2. Udvardy József (Bácsalmás, 1911–Szeged, 2000) Teológiai tanulmányait Kalocsán, majd Rómában végezte, itt szerzett hittudományi doktorátust. 1936-ban szentelték pappá. Háromévi kápláni szolgálat után a Kalocsai Szeminárium tanára, és könyvtáros a Főszékesegyházi Könyvtárban. 1951–1957 között teológiatanár Szegeden, 1957-től Jánoshalmán plébános. 1969-ben nevezték ki püspökké, 1975-ben szeged-csanádi megyéspüspökké. Egyháztörténeti kutatásait tanári szolgálata idején, az 1940–50-es években végezte, Bácsalmás egyháztörténetét már 1947-ben feldolgozta. A kézirat számos más kiadatlan műve mellett a Főszékesegyházi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében várt a publikálásra.

BÁCSALMÁSI KÖZELMÚLT

3. Fekete Dezső (Pély, 1925–Bácsalmás, 1993) 1953. október 1-jétől az újonnan szervezett Bácsalmási Járási Könyvtár igazgatója, a járás megszűnése után vezető könyvtárosa, a helytörténeti kutatás megalapozója. 1973-tól a Kiskunhalasi Városi Könyvtár főmunkatársa, elismert bibliográfus.
4. Gerő Gyula: Tíz esztendő (jegyzetek a bácsalmási könyvtár munkájáról). Ill.: Lipták Pál. Budapest, OSZK, 1963. 69. p.
5. Fekete Dezső: Bácsalmás és környéke helyismereti bibliográfiája, 1945–1957. Bácsalmás, 1958. (A Bácsalmási Járási Helytörténeti Munkaközösség kiadványai) 73. p.
6. (Batschalmasch) Eine deutsche Marktgemeinde in Ungarn Publisher, Ledermüller, 1965. Length, 320. p.
7. Bánki Lajos: Bácsalmás német telepítése 1983. Gépirat Lelőhely: Vörösmarty Mihály Könyvtár helytörténeti gyűjteménye
8. Zweites Bácsalmáser (Batschalmascher) Heimatbuch Aufsätze und Photos zur Geschichte und Kulturgeschichte Hrsg. Patenschaftsausschuß der Bácsalmáser Backnang, 1990. 477. p.
9. Bácsalmás, Bácsszőlős, Csikéria, Katymár, Kunbaja, Madaras, Mátételke, Tataháza. In: Bács-Kiskun megye kézikönyve. (Főszerk. Szabó Klára, kiad. a Ceba-Hungary Kft., Kaposvár, Ceba K., 1997) – (Magyarország megyei kézikönyvei 2.)
10. [Vajda Kornél] VK In: Könyv, könyvtár, könyvtáros 9. évf. 5. sz. (2000. május) 46–47. p.
11. <http://vmkb.bacsalmas.hu/node/34>
12. A képeslap-kiállítást dr. Száhl Imre és Dukay Péter magángyűjteményének felhasználásával Szénásiné Harton Edit állította össze. A digitalizálás Csőke Gyula és Szénási Violetta, a nyomtatás Benák Róbert munkája.
13. Horváth Zoltán–Sövény Mihály–Szénásiné Harton Edit: Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből (Szerzői kiadás, 1999. 298 p.) – A könyv megjelenését Bácsalmás Város Önkormányzata, a Soros Alapítvány és a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány támogatta.
Bővített változata Bácsalmás honlapján olvasható
– <http://www.bacsalmas.hu/ekonyvtar.php>
14. Knödler, Elisabeth: Backnangból visszanézve Szerk.: Kiss Pál Navigátor, 2010 (Bácsalmás Könyvek 1.) 88. p. – A sorozat 2. kötete Sövény Mihály Bácsalmási évszázadok (2011), 3. kötete Bácsalmási birtokosok című, 2012-ben megjelent könyve.